

УДК 6305.9 : 727.7 (477-25)

ТРИГУБА Б.М., магістрант

КУШНІР А.І., канд. біол. наук

Національний університет біоресурсів і природокористування України

**ОСОБЛИВОСТІ ВЛАШТУВАННЯ НАСАДЖЕНЬ
НА ЕКСПОЗИЦІЙНІЙ ДІЛЯНЦІ “КАРПАТИ”
В НАЦІОНАЛЬНОМУ МУЗЕЇ НАРОДНОЇ АРХІТЕКТУРИ
ТА ПОБУТУ УКРАЇНИ В с. ПИРОГІВ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Проаналізовано ґрунтово-кліматичні умови Київської області, проведено аналіз видів рослин зростаючих у Карпатському регіоні, а також у Київській області з урахуванням їх екологічних та фізико-хімічних умов зростання.

Ключові слова: регіон, рослинні угруповання, вид, садиба.

Постановка проблеми. На сьогодні досить актуальним є питання вибору та розміщення композицій рослин з урахуванням їх екологічних, декоративно-художніх властивостей кожного виду, їх відповідність у ландшафті, використання кожного виду рослини згідно із звичаями, культурою певного регіону України, та особливості застосування інтродуцентів.

Метою роботи є проектні пропозиції щодо влаштування насаджень на ділянці “Карпати” в Національному музеї народної архітектури та побуту України в селі Пирогів Київської області, характерних для карпатського регіону.

Об’єкти і методи досліджень. Об’єктом дослідження є експозиційна ділянка “Карпати” на території Національного музею народної архітектури та побуту України в селі Пирогів з характерними для нього кліматичними умовами, рельєфом, типом ландшафту та рослинними угрупованнями.

Предметом дослідження є процес використання видів та форм декоративних рослин у різних композиціях на території експозиційної ділянки з можливістю відтворення типу ландшафту притаманного карпатському регіону. Обраними методами дослідження є аналітичний, таксаційний, дендрологічний, ландшафтний аналіз, опрацювання архівних документів. Результати досліджень дадуть змогу ознайомитися з культурою даного регіону, його звичаями, використанням характерних видів рослин в озелененні житлових зон і самим характером озеленення ділянок.

Результати досліджень та їх обговорення. Національний музей народної архітектури та побуту України (НМНАіП України) створений 6 лютого 1969 року для збереження і відображення культури, побуту та звичаїв кожного регіону нашої території. На площі 133,5 га створено експозиції “Середня Наддніпрянина”, “Полтавщина і Слобожанщина”, “Полісся”, “Поділля”, “Карпати” та “Південь України”. Для формування музейної експозиції була необхідна територія різноманітного рельєфу з численними мікроформами – ярами, ставками, горбами [4]. Така складна структура відкриває можливості для відтворення природних особливостей ландшафту основних частин України, які водночас репрезентують низку етнографічних регіонів нашої держави, тому дана місцевість добре відображає територію всієї України. Місцем створення етнокультурної експозиції музею стала південна околиця Києва біля селища Пирогів (рис. 1).

Найтипівіші пам’ятки традиційної архітектури – хати, комори, клуні, повітки, сажі, курники, погребі – сформовано у садиби. Кожна садиба вже в той час, який відображається в музеї, обсаджувалася різними деревними видами, характерними для певної території. Загалом музей претендував на відтворення образу села зі всіма його характерними елементами: садами, деревами, кущами, травами, городами біля хат, бур’янами, рослинами, які побутували і слугували прикрасою, використовувалися в обрядовості, рослинами одного ландшафту створеного природою і людиною [3]. Рослинність тут мала бути підпорядкованою відповідній етнографічній зоні і слугувати для реального, цілісного сприйняття експозиції. У час, який відображається у музейній експозиції, місцеве населення для потреб озеленення використовувало переважно аборигенні види рослин, а тому ці особливості враховувалося під час створення експозицій музею. Поєднання різних рослин, як дикорослих, так і культурних, на території проводилося враховуючи їх декоративність протягом вегетації.

Рис. 1. Ситуаційний план НМНАіП України.

Якщо взяти за приклад регіон Карпати, то використовуючи певні види рослин враховували те чи вони приживуться на даній території, адже між регіоном Карпат та територією Північного Лісостепу, на якій розміщений музей, є свої відмінності. Так середні температури січня в Карпатах від -2 до -5 ° (на вершинах нижче -10 °C), липня – $17-20$ °C (на вершинах до $4-5$ °C). Опадів від 600 до $2\ 000$ мм на рік. Вегетаційний період триває $135-165$ днів.

А клімат у Київській області помірно континентальний, м'який, з достатнім зволоженням. Середня температура січня 6 °, липня $+19,5$ °. Тривалість вегетаційного періоду $198-204$ дні. Сума активних температур поступово збільшується з Півночі на Південь від 2480 до 2700 °. За рік на території області випадає $500-600$ мм опадів, переважно влітку [2]. Що до ґрунтових умов теж є свої відмінності, так у Карпатському регіоні у гірсько-лісовому поясі переважають бурі лісові кислі ґрунти, зустрічаються бурі лісові опідзолені, на більш-менш вирівняних елементах рельєфу вони переважно оглеєні; на високих рівнях утворюються дерново-торф'яні, на терасах рік часто зустрічаються дерново-буроземні ґрунти, на полонинах – гірсько-лугові ґрунти, у передгірній частині Закарпаття переважно утворюються підзолисто-буроземні поверхнево-оглеєні ґрунти на алювіально-делювіальному суглинку. Крім них зустрічаються буроземи, в тому числі й оглеєні. На Закарпатській низовині розповсюджені лугово-буроземні глейово-елювійовані ґрунти. У Передкарпатті, де випадає багато опадів, значні площі займають бурувато-підзолисті поверхнево-оглеєні ґрунти. Вони є дещо відмінними від ґрунтів Київської області, які становлять на півночі дерново-підзолисті, в долинах рік – дерново-глеєві, лучні й болотні ґрунти. У центральній частині на лесах – опідзолені чорноземи, темно-сірі і світло-сірі лісові ґрунти; у південних районах – глибокі малогумусні чорноземи. На лівобережжі зустрічаються лучно-чорноземні, лучні солонцюваті, солончакові і болотні солончакові ґрунти. Тому не врахувавши даного аспекту можна було б допуститися великої помилки. Це все, а також багато інших причин мають вплив на вибір видів рослин які зростають в даних регіонах.

У Карпатах зростають з хвойних: ялини звичайна (*Picea abies* (L.) Karst.), колюча (*P. pungens* Engelm.), сербська (*P. omorica* (Panc.) Pungkyne), ялиця біла (*Abies alba* Mill), одноколірна (*A. concolor* Lindel. Et Gord.), зустрічаються сосни звичайна (*Pinus silvestris* L.), чорна (*P. nigra* Arn.), модрина європейська (*Larix decidua* Mill.), сибірська (*L. sibirica* Ldb), сосна кедрова європейська (*Pinus cembra* L.), ялівець звичайний (*Juniperus communis* L.), козацький (*J. sabina* L.), а також тис ягідний (*Taxus baccata* L.); з листяних – дуб звичайний (*Quercus robur* L.), дуб скельний (*Quercus*

petraea Liebl.), бук лісовий (*Fagus sylvatica* L.), граб звичайний (*Carpinus betulus* L.), вільха чорна (*Alnus glutinosa* (L.) Gaertn.), вишня пташина (*Cerasus avium* L.), горіх грецький (*Juglans regia* L.), клен гостролистий (*Acer platanoides* L.), ясен звичайний (*Fraxinus excelsior* L.), рододендрон миртолистий (*Rhododendron murtifolium* Schott et Kotschy), калина звичайна (*Viburnum opulus* L.). У Київській області здебільшого переважають листяні ліси, які включають в себе: дуб звичайний (*Quercus robur* L.), граб звичайний (*Carpinus betulus* L.), ясен звичайний (*Fraxinus excelsior* L.), вільха чорна (*Alnus glutinosa* (L.) Gaertn.), липа дрібнолиста (*Tilia cordata* Mill.), біля рік зустрічаються верба біла (*Salix alba* L.), козяча (*S. caprea* L.) [1].

Тому при облаштуванні експозиції “Карпати” в Національному музеї народної архітектури та побуту України для деяких видів рослин, які не характерні для Київської області, доведеться збіднювати умови зростання, а для деяких збагачувати, оскільки потрібно врахувати особливості й потреби кожної рослини зокрема. Плюсом є те, що велика кількість деревних рослин є тотожними, а тому можна використати для озеленення територій аборигенні види київського регіону. Приклад зображений на рисунку 2 відображає запроєктовану хвойну деревно-кущову групу із видів, які можуть зростати в умовах Київської області, і є характерними для регіону Карпат.

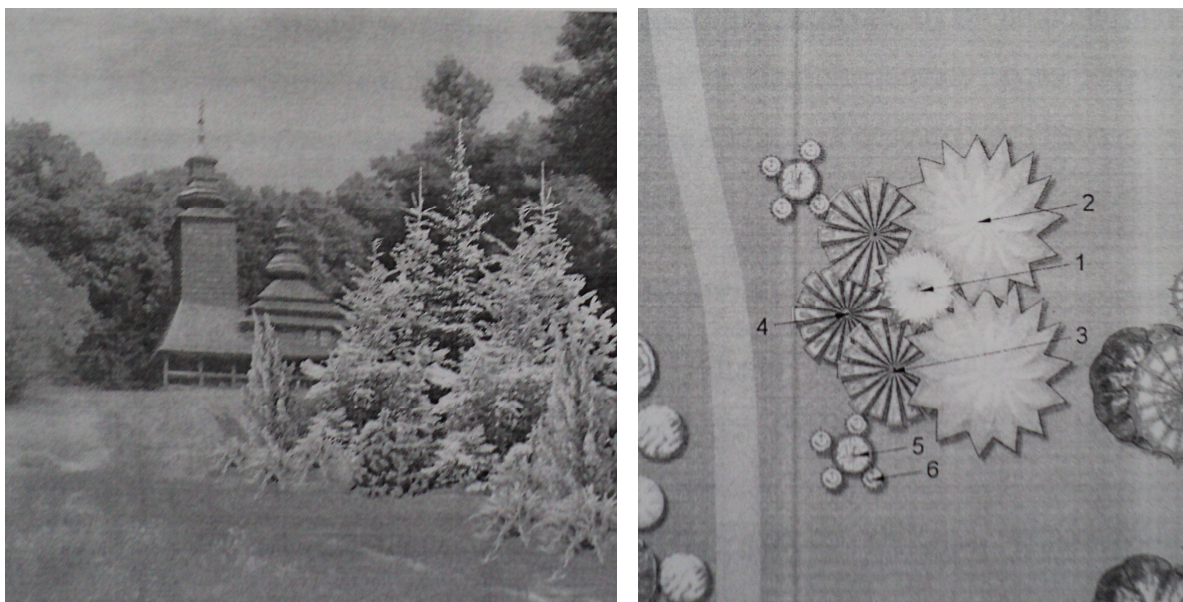

Рис. 2. Запроєкована хвойна деревно-кущова група.

Експлікація: 1 – ялина звичайна (*Picea abies* (L.) Karst.), 2 – ялина колюча (*Picea pungens* Engelm.), 3 – модрина європейська (*Larix decidua* Mill.), 4 – сосна гірська (*Pinus mugo* Tura), 5 – ялівець звичайний (*Juniperus communis* L.).

Під час влаштування насаджень навколо садіб здебільшого використовували плодові види, а також види рослин, які слугують символами для даного регіону. Так наприклад дуб звичайний (*Quercus robur* L.) символізував могутність, довговічність, а калина звичайна (*Viburnum opulus* L.) – дівочу вроду. Образ усіх експозицій доповнюють такі одвічно українські кущі як калина, бузина, шипшина. Рослинний світ – одна з найголовніших і найбагатших складових ландшафту і природи. Він не тільки годує, одягає, лікує, а й створює екологічне середовище, без якого неможливе життя, що дуже добре розуміли в ті часи і вже відтоді старалися оточити себе різноманітними видами рослин.

Висновки. 1. Враховуючи ґрунтово-кліматичні умови, рельєф і особливості флори карпатського регіону, обґрунтований асортимент рослин, за допомогою якого можуть бути створені деревно-кущові угруповання, а також інші ландшафтні композиції на об’єкті досліджень.

2. Запропоновані рослинні композиції, які можуть бути використані в озелененні експозиційної ділянки “Карпати” в Національному музеї народної архітектури та побуту України в селі Пирогів Київської області.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Заячук В. Я. Дендрологія: підручник / В.Я. Заячук. – Львів: Апріор, 2008. – 656 с.
2. Клімат Києва [Електронний ресурс] Режим доступу до матеріалу http://geoknigi.com/book_view.php?id=472.
3. Музей народної архітектури та побуту України [Електронний ресурс] Режим доступу до матеріалу <http://pyrohiv.at.ua>.
4. Державний музей народної архітектури та побуту у селищі “Пирогів” [Електронний ресурс] Режим доступу до матеріалу <http://ukrainaincognita.com>.

Особенности устройства насаждений на экспозиционном участке “Карпаты” в Национальном музее народной архитектуры и быта Украины в с. Пирогово Киевской области

Б.М.Тригуба, А.И. Кушнир

Проанализированы почвенно-климатические условия Киевской области, проведен анализ видов растений растущих в Карпатском регионе, а также в Киевской области с учетом их экологических и физико-химических условий роста.

Ключевые слова: регион, растительные группировки, вид, усадьба.

Features of the arrangement of spaces in housing estates Carpathian region in the National Museum of Folk Architecture and Life of Ukraine in the village. Pirogov Kiev region

B. Trigub, A. Kushnir

Analysis of soil and climatic conditions of the Kiev region, the analysis of plant species growing in the Carpathian region and in the Kiev region, taking into account their environmental and physico-chemical conditions of growth.

Key words: region, plant grouping, type, estate.